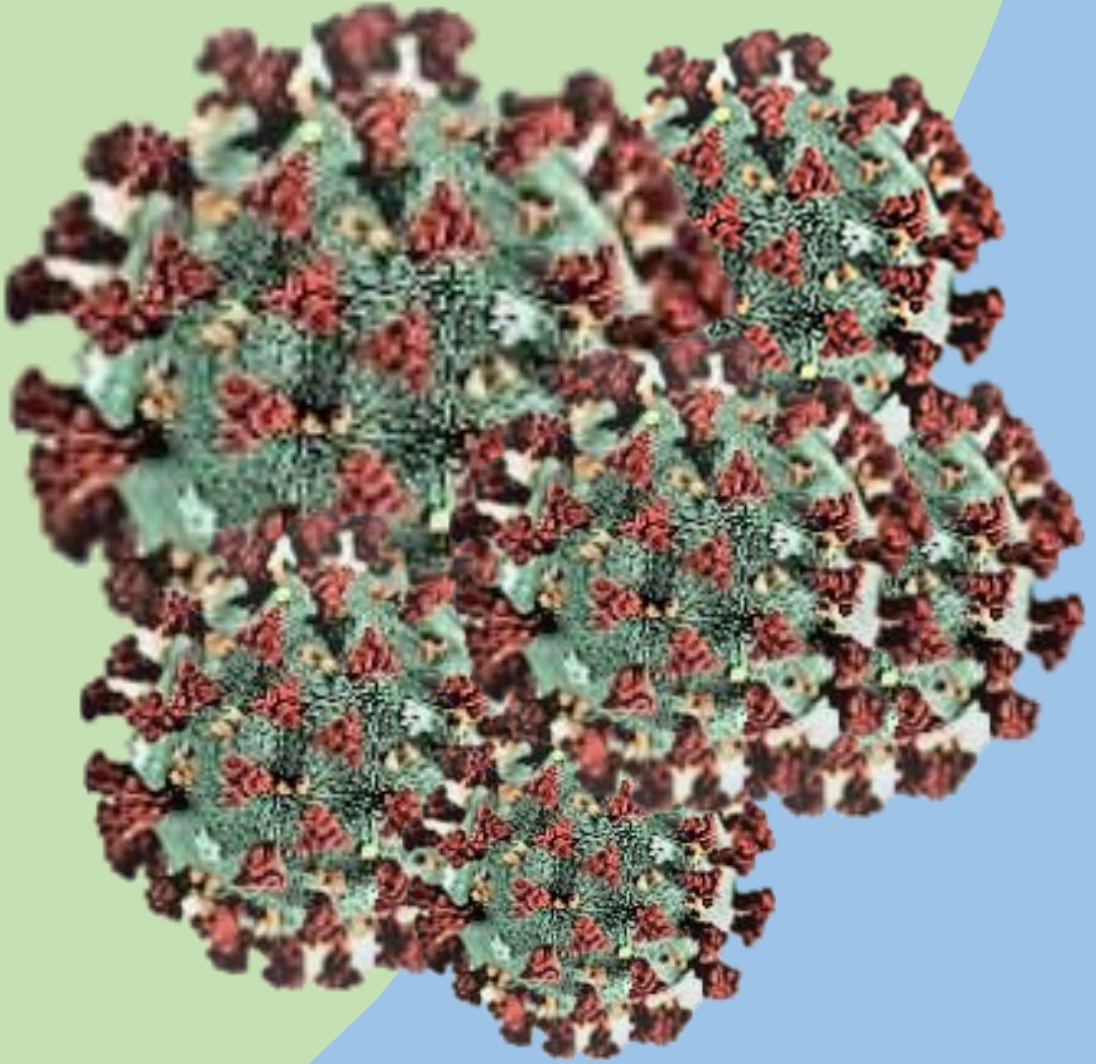

Türkiye Limanları Covid-19 Ekonomik Etki Analizi (Ağustos 2020)

TÜRKLİM

Türkiye Limanları Covid-19 Ekonomik Etki Analizi (Ağustos 2020)

Önsöz

COVID-19 salgınının küresel pandemi olarak ilan edilmesinin üzerinde yedi ay geçmesine rağmen salgın dünya gündeminin hala daha ilk sırasında yer almaktadır. Salgın birçok ülkede ikinci kez pik yaparken, aşı çalışmalarının başarıya ulaşmaması durumunda salgının on yıl sürebileceğine ilişkin yorumlar sıklıkla dile getirilmeye başlanmıştır.

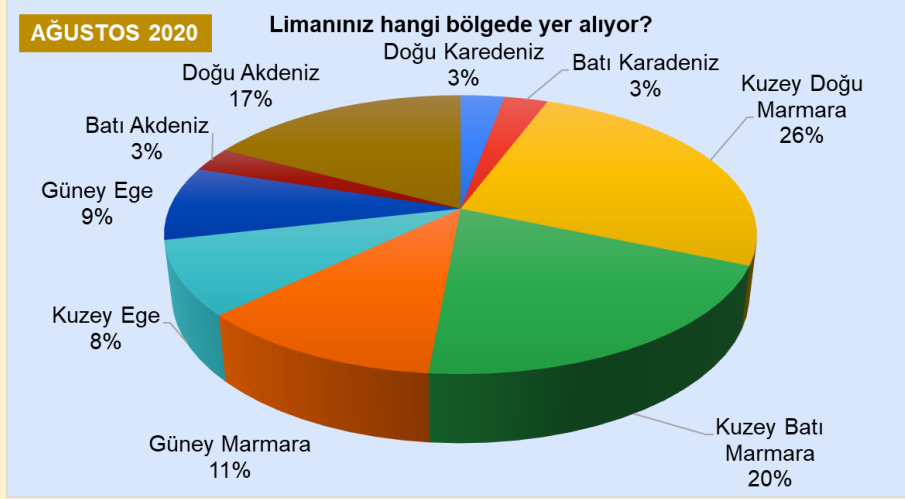
Dünya Sağlık Örgütü (WHO), WHO, 6 Eylül 2020 raporunda (Coronavirus Disease (COVID-19 Weekly Epidemiological Update) dünya çapında COVID-19 pandemisinden etkilenen kişi sayısının bir ay gibi kısa bir sürede on milyon kişi artarak 27 milyon kişiye ulaştığı bildirilmiştir. Yine aynı çalışmada pandemi nedeniyle ölenlerin sayısının ise 900 bin kişiye yaklaştığı rapor edilmiştir. Sağlık Bakanlığı'nın verilerine göre 1 Eylül 2020 itibarı ile ülkemizde COVID-19 vaka sayısı 271 bin kişiyi aşmıştır. Aynı tarih itibarı ile ülkemizde pandemi nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı ise 6,417 kişiye ulaşmıştır. Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde sonbahar ve kış aylarına geçiş yapacağımız önümüzdeki dönemim COVID-19 nedeniyle daha zor geçeceği kesindir. Limancılık sektörü gibi emek yoğun işyerlerinde salgın daha belirgin olarak kendini gösterecektir. Dolayısı ile bu güne kadar süreci başarı ile yöneten tüm limanlarımızın COVID-19'a yönelik acil eylem planlarını gözden geçirmeleri faydalı olacaktır.

TÜRKLİM her alanda olduğu gibi COVID-19 pandemisinde de ön alarak ülkemiz limanlarındaki gelişmeleri yakından takip etmekte ve gelişmeleri aylık raporlar halinde kamuoyu ile paylaşmaktadır. TÜRKLİM danışmanlarından Dr. Ersel Zafer ORAL ve Dr. Soner ESMER tarafından yürütülen çalışmanın 2020 Aralık ayına kadar sürmesi planlanmıştır.

TÜRKLİM üyelerinin katılımı ile hazırlanan "Türkiye Limanları Ekonomik Etki Analizi" çalışmasının Ağustos ayı sonuçlarının değerlendirildiği bu çalışmaya katkı koyan tüm limanlarımıza teşekkürü bir borç biliriz.

Çalışmanın Arka Planı

COVID-19'un limanlarımıza olan etkisinin belirlenmesi amacı ile 7 adet çoktan seçmeli soru hazırlanmıştır. Sorular Google Forms'a yüklenmiş ve anket çalışması internet üzerinden Türkiye çapında faaliyet gösteren 68 TÜRKLİM üyesi limana gönderilmiştir. 1 – 10 Eylül 2020 tarihleri arasında uygulanan anketi 35 adet liman (%52) cevaplamıştır. Ağustos ayına ilişkin verilerin talep edildiği anket çalışmasını dolduran limanların coğrafi dağılımı Şekil 1'de gösterilmektedir.

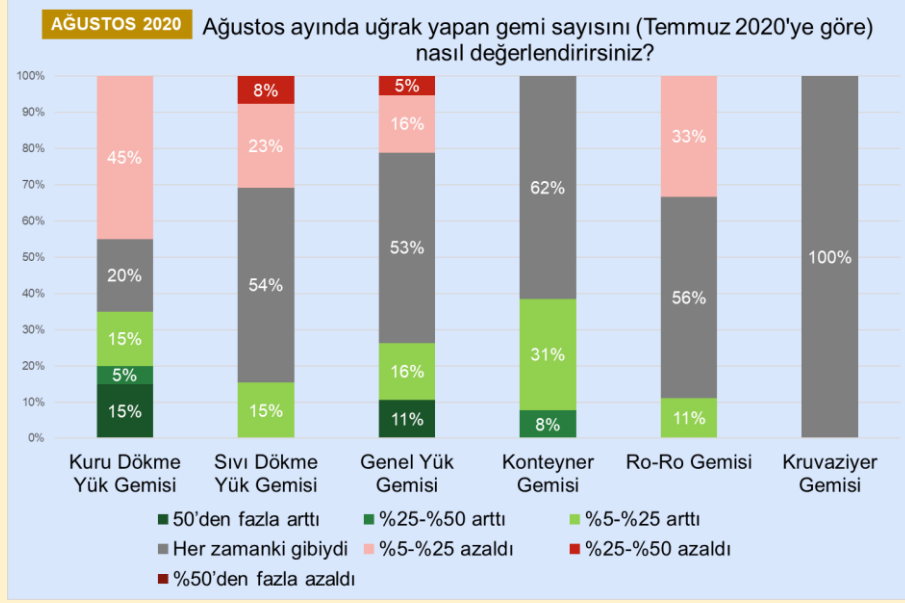
Şekil 1. Ağustos ayı araştırmasına katılan limanların coğrafi dağılımı.

COVID-19 Nedeniyle Limanlarımıza Uğrak Yapan Gemi Sayısındaki Değişim

Ankete katılan limanlar COVID-19 pandemisinin etkisini bir önceki ayı baz alarak değerlendirmiştir. Dolayısı ile Ağustos ayı sonuçları Temmuz ayına göre göreceli değişimi ifade etmektedir. COVID-19 salgını nedeniyle Ağustos ayı itibarı ile bir önceki aya oranla limanlarımıza uğrak yapan gemi sayısındaki değişim değerlendirildiğinde, anketi cevaplayan limanlar kuru dökme yük gemisi dışında gemi uğraklarının Temmuz ayına benzer olduğunu ifade etmiştir.

Haziran ayında anketi cevaplayan limanların %47'si kuru dökme yük gemilerinin her zamanki gibi olduğunu beyan ederken Temmuz ayında bu oran %20'ye düşmüştür. Gemi uğraklarının Temmuz ayı ile benzerliği kruvaziyer gemilerde %100, konteyner gemilerinde %62, Ro-Ro gemilerinde %56, sıvı dökme yük gemilerinde %54 ve genel yük gemilerinde ise %53'dür. Dolayısı ile kuru dökme yük gemileri hariç tutulduğunda Temmuz ayındaki düşüşün etkileri Ağustos ayında da devam etmektedir.

Anket katılımcısı limanlardan %8'si sıvı dökme yük gemilerinde, %5'i ise genel yük gemilerinin uğrak sayılarında %25 ile %50 oranında azalma olduğunu ifade etmiştir. Limanların %45'i kuru dökme yük gemilerinin, %33'ü Ro-Ro gemilerinin, %23'ü sıvı dökme yük gemilerinin, %16'sı genel yük gemilerinin %5 ila %25 azalma olduğunu bildirmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Ağustos ayı itibarı ile limanlarımıza uğrak yapan gemi adetlerindeki değişim.

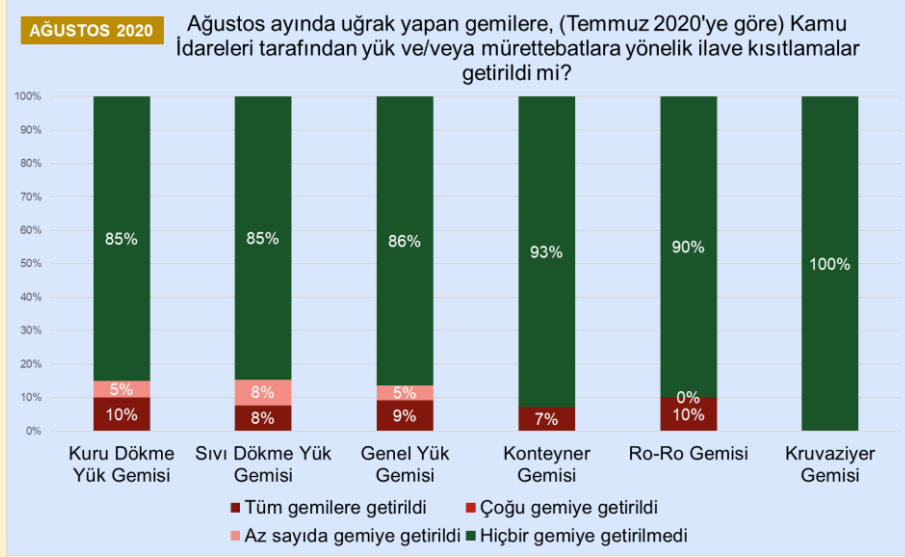
Ağustos ayında limanlarına uğrak yapan gemilerde bir önceki aya göre %50'den fazla artış olduğunu beyan eden liman sayısı, kuru dökme yük gemileri için %15, genel yük gemileri için %11'dir. Temmuz ayına göre uğrak yapan adetleri dikkate alındığında konteyner ve genel kargo gemilerinde göreceli olarak bir artış gözlenmiştir.

Ankete katılan hiçbir liman konteyner ve kruvaziyer gemi uğraklarında azalma olduğunu beyan etmemiştir. Ancak kruvaziyer seferlerinin durmuş olması nedeniyle kruvaziyer gemi uğraklarına ilişkin cevaplar anlamlı değildir.

COVID-19'a Yönelik Kamu İdaresi Tarafından Alınan Tedbirler

COVID-19 salgınının kontrol altına alabilmek amacı ile dünya ile eş zamanlı olarak başlatılan tedbirler yeni normalleşme sürecinin başlatılması ile Haziran ayı itibarı ile kaldırılmaya başlanmıştır. Temmuz ayına gelindiğinde limanlarımızın önemli bir bölümü kamu idareleri tarafından hiçbir gemiye kısıt getirilmediğini beyan etmiştir. Ancak COVID-19 salgınında bulaş sayısının belirgi bir şekilde artması yeniden tedbirlerin uygulanmaya başlamasına neden olmuştur. Anketi cevaplayan limanların %10'u kuru dökme yük ve Ro-Ro gemilerinde, %9'u genel yük gemilerinde %8'i sıvı dökme yük gemilerinde %7'si ise konteyner gemilerinde idare tarafından tüm gemiler kısıtlama getirildiğini beyan etmişlerdir. Limanların %8'i az sayıda sıvı dökme yük gemisine, %5'i ise az sayıda kuru dökme yük ve genel yük gemisine kısıtlama getirildiğini bildirmiştir.

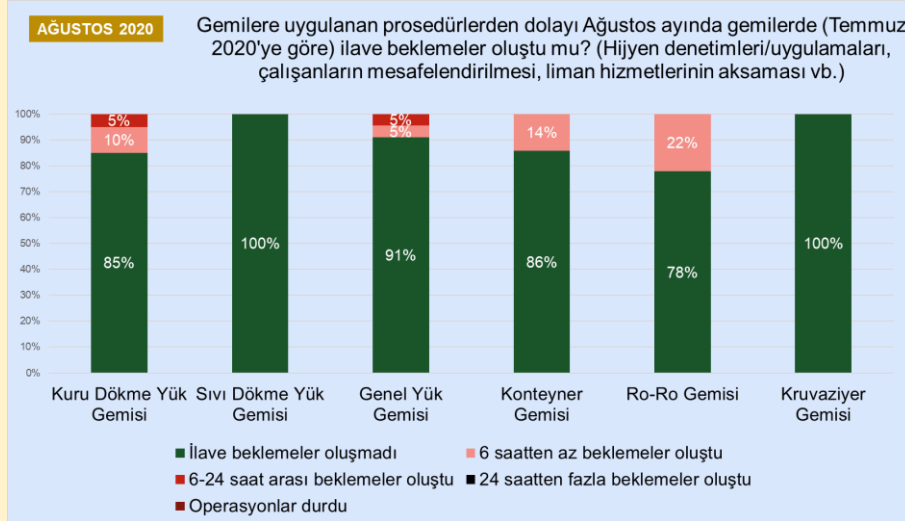
Limanların %100'ü kruvaziyer gemilerine, %93 konteyner gemilerine, %90'ı Ro-Ro gemilerine, %86'sı genel yük gemilerine, %85'i ise sıvı dökme yük ve kuru dökme yük gemilerine hiçbir kısıtlama getirilmediğini beyan etmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Ağustos ayı itibarı ile limanlarımıza uğrak yapan gemilere kamu idareleri tarafından getirilen kısıtlar.

COVID-19 Salgınına Yönelik Alınan Tedbirlerin Gemi Operasyonlarına Etkisi

Liman operasyonlarındaki en önemli parametre geminin rıhtımda geçirdiği toplam süredir. Rıhtım süresi operasyon ve operasyon harici sürelerin toplamıdır. Operasyon harici sürelerin artması arzu edilmeyen bir durumdur. COVID-19'a yönelik alınan tedbirler ve uygulanan denetimlerden kaynaklanan gemi hizmetlerinde oluşan ilave beklemler Haziran ayında belirgin bir azalma göstermiş, söz konusu azalma Temmuz ayında devam etmiş ve Ağustos ayına gelindiğinde daha belirgin hale gelmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Ağustos ayı itibarı ile COVID-19 nedeniyle limanlarda oluşan ilave beklemler.

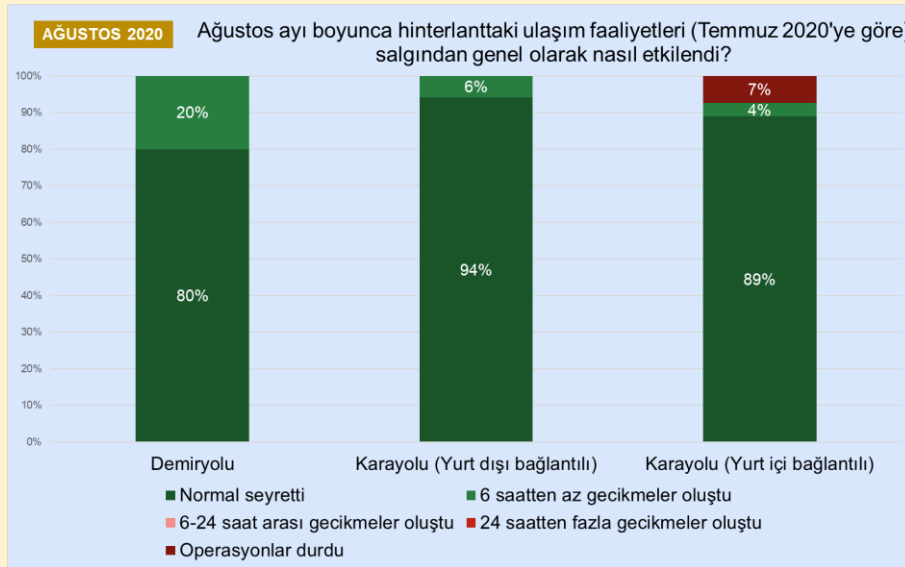
Gemilere uygulanan prosedürlerden dolayı (COVID-19 denetim ve uygulamaları nedeniyle) anketi cevaplayan limanlardan %100'ü sıvı dökme yük gemileri için, %91'i genel yük gemileri için, %86'sı konteyner gemileri için, %85'i kuru dökme yük gemileri için, %78'i Ro-Ro gemileri için ilave beklemler olmadığını beyan etmiştir.

Ankete katılan limanların %5'i kuru dökme yük ve genel yük gemilerinde 6 ila 24 saat arası beklemler oluştuğunu beyan etmiştir. Ayrıca limanların %22'si Ro-Ro gemilerinde, %14'ü konteyner gemilerinde, %10'u kuru dökme yük gemilerinde ve %5'i genel yük gemilerinde 6 saatten az beklemler olduğunu ifade etmiştir.

COVID-19'un Liman Hinterlandındaki Taşımacılığa Etkisi

COVID-19'un kara ve demiryolu taşımacılığı üzerine etkisi değerlendirildiğinde, ankete katılan limanlardan %7'si yurt için bağlantılı karayolu taşımacılığında COVID salgını nedeniyle 24 saatten daha fazla gecikmeler oluştuğunu beyan etmişlerdir (Şekil 5).

Temmuz ayında limanların tamamı demiryolu ve yurt dışı bağlantılı karayolu taşımacılığının normal seyrettiğini beyan ederken, Ağustos ayı anketinde limanların %20'si demiryolu taşımacılığında, %6'sı yurtdışı bağlantılı karayolu ulaşımında, %4'ü ise yurtiçi bağlantılı karayolu ulaşımında 6 saatten az gecikmeler oluştuğunu ifade etmişlerdir.

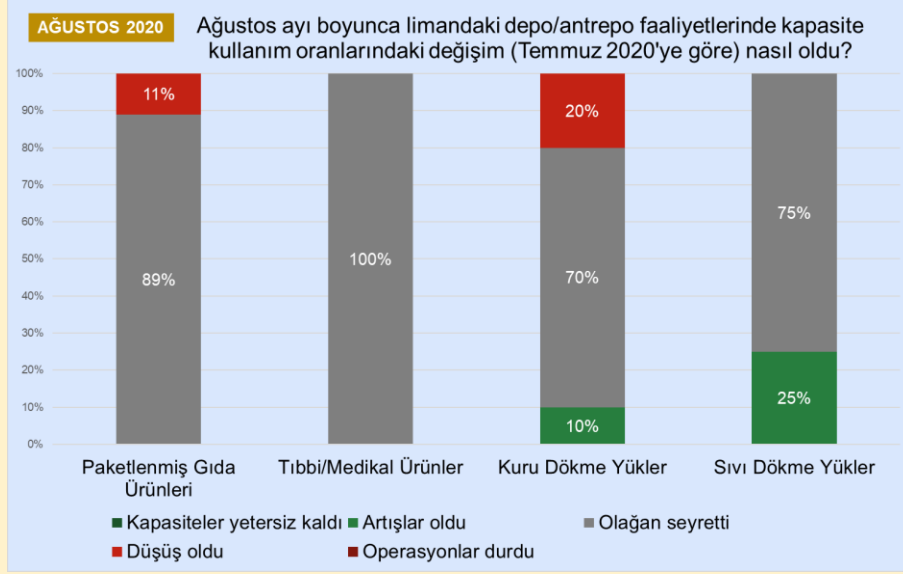

Şekil 5. Ağustosayı itibarı liman hinterlandındaki ulaşım modlarının (demiryolu, karayolu) COVID-19 salgınından etkilenme oranları.

Bir önceki anket ile karşılaştırıldığında COVID-19 salgınında gelinen yeni aşamada denetimlerin tekrar sıkılaşmaya başladığı görülmektedir.

COVID-19'un Liman Depo/Antrepo Faaliyetlerine Etkisi

Temmuz ayı anket sonuçları depo ve antrepo faaliyetlerindeki genel trendin Haziran ayı ile önemli ölçüde benzer olduğunu göstermektedir. Limanların tamamı tıbbi ve medikal ürünleri kapsayan depo ve antrepo faaliyetlerinin olağan seyrettiğini bildirirken, söz konusu oran paketlenmiş gıda ürünlerinde %89, sıvı dökme yüklerde %75, ve kuru dökme yüklerde %70 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Ağustos ayı itibarı seçilmiş bazı yük gruplarındaki değişim oranı.

Ankete katılan limanların %25'i kuru dökme yük depolamasında, %11'i ise paketlenmiş gıda ürünlerinin depolamasında düşüş oluşunu ifade etmiştir. Ankete cevaplayan limanların %25'i sıvı dökme yük depolamasında, %10'u ise kuru dökme yük depolamasında artışlar olduğunu beyan etmiştir.

COVID-19'un Liman ile İlişkili İstihdama Etkisi

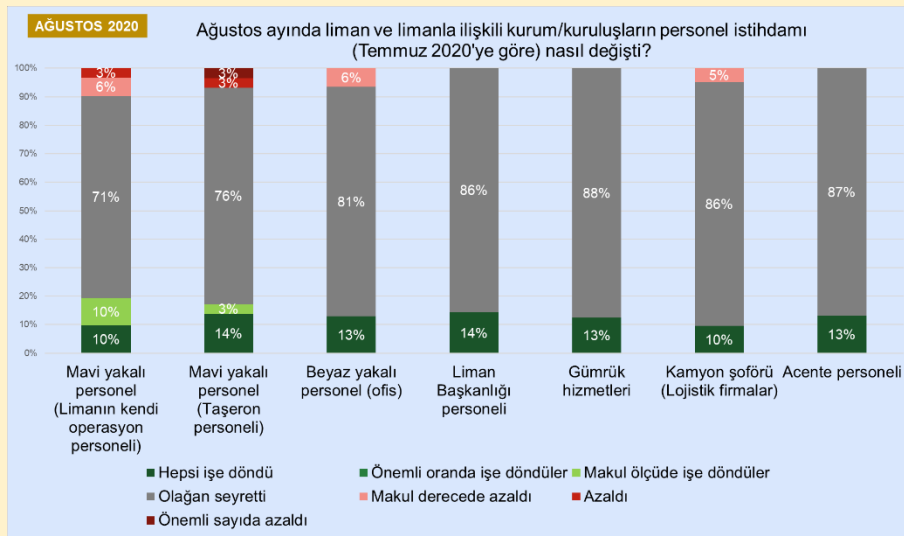
COVID-19 un kasırgası kısa sürede bütün dünyayı sarmıştır. Yılın ilk çeyreğinde ilk şokun atlatılmasından sonra iş hayatının süresiz duramayacağı veya yavaşlatılamayacağı daha iyi anlaşılmıştır. Geniş bir kesim tarafından COVID-19'a karşı korunma tedbirlerinin öğrenilmesi, kurumların COVID-19'a yönelik uyguladıkları tedbirler ve salgının ölümcül etkisine karşı geliştirilen tedavi yöntemleri çalışma hayatında yeni normalleşme sürecinin başlamasını sağlamıştır. İnsan sağlığı açısından bundan sonraki süreçte çalışma hayatının tamamen normalleşmesine yönelik iki önemli beklenti vardır. Bunlarda ilki COVID-19'a karşı etkili olabilecek bir aşının geliştirilmesidir. İkincisi ise virüsün mutasyona uğrayarak etkisini yitirmesidir. Ancak ne yazık ki geleceğe ilişkin planlamalarda her ikisi içinde bir tarih verilememektedir.

Limnlar personel politikalarında aldıkları önlemler ile salgının ilk dönemlerinde COVID-19'a karşı hızlı bir tepki geliştirmiş, başarılı bir kriz yönetimi uygulamış, risk grubunda olan kişilerin izinli sayılması, yıllık izinlerini kullanması veya evden çalışması yöntemleri ile salgının ilk şokunu atlattır. Salgının ilk dönemlerinde fiili olarak liman sahasında çalışan personel sayılarında azalma yaşanmıştır. COVID-19 salgınının kısa sürede bitmeyeceğinin anlaşılması, iş hayatının normalleşmesini zorunlu kılmıştır.

COVID-19'un limanların personel rejimlerine olan etkisi açısından Temmuz ve Ağustos anketlerine gelen cevaplar neredeyse birbirinin aynısıdır. Limanların önemli bir bölümü

istihdamın olağan seyrettiğini beyan etmiştir. Söz konusu oran gümrük hizmetlerinde %88, Liman Başkanlığı personelinde ve lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförlerinde %86, acente personelinde %87, beyaz yakalı liman personelinde %81, mavi yakalı liman personelinde %76 ve mavi yakalı liman personel için ise %71'dir.

Ankete katılan limanların %3'ü taşeron firmalarda hizmet veren mavi yakalı personel sayısında önemli ölçüde azalma olduğunu, %3'u ise limanlarda hizmet veren mavi yakalı liman çalışanları ile mavi yakalı taşeron personelin sayısında azalma olduğunu beyan etmiştir. Yine limanların %6'sı beyaz ve mavi yakalı personelin, %5'i ise lojistik firmalarda çalışan kamyon şoför sayısının makul derecede azaldığını ifade etmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. Ağustos sayı itibarı liman ile ilişkili personel rejimindeki değişimler.

Liman ile ilişkili kurum ve kuruluşlardaki personel istihdamında “hepsi işe döndü” diyen limanların oranı Liman Başkanlığı personeli ve limanlarda taşeron firmalarda çalışan mavi yakalı personel için %14, limanlarda çalışan beyaz yakalı personel ile gümrük hizmetlerinde çalışan personel ve acente personeli için %13, limanlarda çalışan mavi yakalı personel ile lojistik firmalarda çalışan kamyon şoförleri için %10'dur. Ankete katılan limanlardan %10'u mavi yakalı personelin, %3'ü ise taşeron firmalarda çalışan mavi yakalı personelin makul oranda işe döndüğünü beyan etmiştir.

Genel Değerlendirme

COVID-19 salgınının olumsuz etkileri ticaret başta olmak üzere her alanda hissedilmeye başlanmıştır. Dünya ticaretinin en önemli altyapısını oluşturan limanlar da bu etkiden nasibini almıştır. Bu çalışma kapsamında yer alan anket sorularını limanlar bir önceki ayı baz alarak cevaplamaktadır. Dolayısı ile anket cevaplarındaki artış ve azalışlar bir trendi göstermektedir.

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği'nin COVID-19'un Türk limanlarına olası etkilerini belirleyebilmek amacı ile Mart ayında başlattığı bu çalışma Ocak 2021 tarihine kadar devam edecektir. Bu sayede limanlarımızın 2021 yılına ilişkin değerlendirmelerinde kullanabilecekleri yaklaşık 10 aylık bir veri seti oluşacaktır.

Veri toplanan altı aylık süre için sonuçlar karşılaştırıldığında limanlara uğrak yapan gemi sayısındaki azalma açısından en dikkat çekici değişiklik kuru dökme yük gemi uğrak sayılarında olmuştur. Mart ayında kuru dökme yük gemilerinde azalma olduğunu beyan eden liman oranı %23 iken Nisan ayında %46, Mayıs ayında %42, Haziran ayında %36, Temmuz ayında %33 ve Ağustos ayında ise %45 olarak gerçekleşmiştir. Gemi sayısındaki azalış dikkate alındığında sıvı dökme yük gemileri ile Ro-Ro gemileri ön sıralarda sırada yer almaktadır. Limanlardaki kruvaziyer gemi uğrakları ise, limanların bu gemilere kapanması nedeniyle neredeyse tamamen bitmiştir.

COVID-19 tedbirleri kapsamında alınan önlemler ve gemilere getirilen ilave kısıtlar dikkate alındığında kısıtlamaların bir önceki aya oranla önemli oranda azaldığı, Mayıs ayından itibaren de düşüş yaşandığı görülmektedir. Mayıs ayında ankete katılan limanların %41 ila %50'si kısıtlamalarda artış olduğunu beyan ederken, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında bu oran %27 ve altında kalmıştır.

COVID-19 salgın önlemleri kapsamında getirilen ilave prosedürlerden dolayı gemilerin bekleme sürelerindeki artışlar dikkate alındığında Mart ve Nisan ayları için önemli oranlarda bekleme sürelerindeki artışları bildiren limanlarda Mayıs ayına geldiğinde dikkat çekici azalma olmuştur. Haziran, Temmuz ve Ağustos ayı anketlerinde söz konusu azalma trendi devam etmiştir. İlave tedbirler nedeniyle gemi bekleme sürelerinde tek artış Ro-Ro gemilerinde yaşanmıştır. Temmuz anketinde ilave bekleme sürelerini beyan eden Ro-Ro limanlarının oranı %10 iken Ağustos anketinde bu oran %25'e çıkmıştır.

Ankete katılan limanlar açısından Haziran ayında COVID-19 nedeniyle hinterlandtaki taşımacılık faaliyetlerinden dolayı operasyonların geciktiğini belirten liman oranı Temmuz ayında önemli oranda azalmıştır. Ağustos ayı anketlerinde ise COVID-19 nedeniyle tüm taşıma faaliyetlerinde tekrar gecikmeler yaşanmaya başlamıştır. Ankete katılan limanların %20'si demiryollarında, %11'i yurtiçi bağlantılı karayolu taşımacılığında ve %6'sı yurtdışı bağlantılı karayolu taşımacılığında gecikmeler yaşanmaya başladığını beyan etmiştir.

Limanlarda yer alan depoların kapasite kullanım oranlarında artış olduğunu beyan eden limanların oranı sıvı dökme yükler ve kuru dökme yükler ile sınırlı kalmıştır. Ankete katılan limanların %25'i sıvı dökme yük depolama faaliyetlerinde, %10'u ise kuru dökme yük depolama faaliyetlerinde artış olduğunu beyan etmiştir. Paketlenmiş gıda ürünleri ile tıbbi ve medikal ürünler depolama ve antrepo faaliyetlerinde artış olduğunu beyan eden liman olmamıştır.

Mayıs ayından itibaren değişmeye başlayan liman ve limanlar ile ilişkili kurum ve kuruluşlardaki istihdamdaki iyileşme Haziran ve Temmuz aylarında daha belirgin hale gelmiştir. Ağustos anketinde bir önceki ankete göre bir tek mavi yakalı liman personelinin istihdamında belirgin bir değişiklik olmuştur (Temmuz ayında %4 iken Ağustos ayında %10'a yükselmiştir). Bir önceki aya göre istihdam azalışında artış olan bir diğer çalışma grubu ise beyaz yakalı liman personelidir (%4 ten %6 ya yükselmiştir). Genel tablo itibarı ile limanlarda personel istihdamında büyük ölçüde normale dönmüştür.

Bir önceki ay ile karşılaştırıldığında;		2020					
		Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos
Limanlara uğrak yapan gemi sayısındaki azalma oranı	Kuru Dökme Yük Gemisi	23%	46%	42%	36%	33%	45%
	Sıvı Dökme Yük Gemisi	33%	19%	43%	27%	20%	31%
	Genel Yük Gemisi	15%	30%	21%	23%	13%	21%
	Konteyner Gemisi	8%	50%	47%	38%	20%	0%
	Ro-Ro Gemisi	43%	78%	11%	10%	13%	33%
	Kruvaziyer Gemisi	80%	80%	25%	25%	0%	0%
Gemilere yönelik ilave kısıtlamaların artış oranı	Kuru Dökme Yük Gemisi	96%	96%	48%	27%	20%	15%
	Sıvı Dökme Yük Gemisi	73%	88%	43%	27%	27%	15%
	Genel Yük Gemisi	96%	93%	41%	23%	19%	14%
	Konteyner Gemisi	83%	100%	40%	15%	0%	7%
	Ro-Ro Gemisi	71%	82%	44%	10%	25%	10%
	Kruvaziyer Gemisi	67%	100%	50%	0%	0%	0%
İlave prosedürlerden dolayı gemilerin bekleme sürelerindeki artış oranı	Kuru Dökme Yük Gemisi	62%	61%	41%	36%	13%	15%
	Sıvı Dökme Yük Gemisi	53%	63%	21%	17%	0%	0%
	Genel Yük Gemisi	58%	52%	38%	27%	19%	9%
	Konteyner Gemisi	54%	62%	40%	23%	10%	14%
	Ro-Ro Gemisi	44%	60%	11%	10%	25%	22%
	Kruvaziyer Gemisi	50%	100%	50%	0%	25%	0%
Hinterland taşımalarındaki gecikmelerin artış oranı	Demiryolu	57%	56%	18%	0%	0%	20%
	Karayolu (Yurt dışı bağlantılı)	47%	47%	20%	11%	0%	6%
	Karayolu (Yurt içi bağlantılı)	23%	29%	17%	13%	9%	11%
Limanlardaki depo/antrepoların kapasite kullanımındaki artış oranı	Paketlenmiş Gıda Ürünleri	0%	25%	17%	27%	0%	0%
	Tıbbi/Medikal Ürünler	17%	50%	25%	22%	0%	0%
	Kuru Dökme Yükler	17%	23%	22%	27%	0%	10%
	Sıvı Dökme Yükler	25%	23%	36%	27%	9%	25%
Liman ve limanla ilişkili kurum / kuruluşların personel istihdamındaki azalma oranı	Mavi yakalı personel (Liman)	19%	37%	14%	3%	4%	10%
	Mavi yakalı personel (Taşeron)	20%	43%	21%	3%	13%	7%
	Beyaz yakalı personel (Ofis)	28%	39%	14%	3%	4%	6%
	Liman Başkanlığı personeli	52%	58%	32%	0%	0%	0%
	Gümrük hizmetleri	47%	43%	14%	3%	0%	0%
	Kamyon şoförü (Lojistik firmalar)	11%	28%	4%	3%	5%	5%
	Acente personeli	21%	42%	7%	7%	0%	0%

Şekil 8. Ağustos, Temmuz, Haziran, Mart, Nisan ve Mayıs aylarının karşılaştırılması.

Türk limanları COVID-19 sürecinde özveri ile çalışarak ulaştırma sisteminin kesintisiz devam etmesini sağlamışlardır. Dış ticaretimizin en önemli aktörü olan limanlar bundan önce olduğu gibi bundan sonra da çalışanlarının sağlıklarını riske atmadan kesintisiz hizmet vermeye devam edecektir.

Son olarak bu çalışmanın önemini kavrayarak çalışmaya dahil olan, anket doldurarak, fikir ve öneriler geliştirerek, katkı sağlayan tüm limanlara teşekkür ederiz.

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği